

Luisteren

Leeslijst

‘Losmaking’ predikanten kent nog heel wat verbeterpunten. ‘Zoals het nu gaat, is het onverantwoord’

ACHTERGROND Als de verhoudingen ernstig zijn verstoord, kan een predikant van een gemeente worden ‘losgemaakt’. In de procedures die daarvoor gelden, trekt de dominee vaak aan het kortste eind. ‘Meningen worden gepresenteerd als feiten’

Koos van Noppen

vrijdag 20 juni 2025, 19:54

aangepast 22 juni 2025, 18:49

Het afsluitende panelgesprek tijdens een symposium over de losmaking van predikanten. beeld: Koos van Noppen

Het Centrum voor Religie en Recht organiseerde samen met enkele theologische universiteiten vrijdag aan de Theologische Universiteit Utrecht een symposium over de losmaking van een predikant. 'Vanouds is die term neutraal bedoeld: je bent losgemaakt, vrij om naar een andere gemeente te gaan', zegt Leon van den Broeke, hoogleraar rechtstheologie en kerkrecht (TUU). 'Maar tegenwoordig heeft de term een negatieve lading gekregen: je hebt een kruisje achter je naam.'

De impact van zo'n proces is enorm, de predikant moet de pastorie verlaten, de losmaking raakt het privéleven, brengt inkomensschade met zich mee en gaat gepaard met gevoelens van rouw en verdriet. Van den Broeke: 'De predikant heeft een ijzersterke rechtspositie, maar zelf ervaart hij zich vooral speelbal van kerkelijke procedures.'

Tijdens het symposium bespreken predikanten en wetenschappers knelpunten uit de praktijk van verschillende kerkverbanden. In de losmakingsprocedure speelt de 'visitatie' een cruciale rol; dat is een college bestaande uit predikanten en (oud-)ambtsdragers die met de 'blik van buiten' het conflict in kaart brengen. Ze lezen documenten, spreken met betrokkenen en stellen een rapport op met hun bevindingen en aanbevelingen. 'Vaak worden ze er te laat bij betrokken, als de rapen al gaar zijn', constateert Van den Broeke.

Waarheidsvinding

Minstens zo'n groot probleem is de onduidelijkheid over de rol van de visitatie. 'We doen niet aan waarheidsvinding', benadrukken visitatoren en precies daar beginnen de problemen. 'Ik snap dat het weinig zin heeft om alle gebeurtenissen tot in detail te reconstrueren', zegt emeritus predikant Sjaak Verwijs. 'Het is geen politierecherche of gerechtelijk vooronderzoek. Maar wie niet uit is op de waarheid, werkt mee aan de leugen.'

Verwijs werkte dertien jaar als directeur voor de Bond van Nederlandse Predikanten en was betrokken bij 73 losmakingen. In bijna een kwart van de gevallen ging het om predikanten die langer dan twaalf jaar aan hun gemeente verbonden waren. Daarnaast constateert hij

ook een toename van losmakingen binnen een paar jaar na bevestiging en intrede. 'Een op de vier vond plaats binnen vier jaar. En niet alleen onervaren proponenten.'

Het werk van de visitatie is een bron van ergernis en frustratie bij predikanten, signaleert Verwijs. 'Terwijl je in vertrouwen je hart lucht, vindt een begin van dossiervorming plaats. Hoe pastoraal ze zich ook opstellen, visitatoren komen niet met pastorale bedoelingen. Alles wat je zegt, kan tegen je gebruikt worden.' Hij stelt kritische vragen bij de kwaliteit van de rapportages.

Negatief

'Ik ben gekomen om het misbruik in de verslaggeving aan te kaarten', zegt predikant Gerard Rinsma, die in het Friese Goutum een losmaking achter de rug heeft. 'Meningen worden gepresenteerd als feiten. In elke volgende fase van het proces loop je daartegenaan.'

Jantien Fröling, voorzitter van de klassicale visitatie in Zuid-Holland-Zuid en -Noord, bestrijdt het 'negatieve beeld' dat van de visitatie wordt geschetst. 'Er worden zaken uit het verleden breed uitgemeten. Er is de afgelopen jaren al veel verbeterd. Het probleem is dat we veel te laat worden ingeschakeld.'

Fröling onderschrijft het betoog van Klaas Willem de Jong, universitair docent aan de PThU, die met een beroep op de kerkorde pleit voor 'normalisatie' van de visitatie: 'Het trefwoord van de visitatie is bemiddelen: overleg voeren, adviseren en aanbevelingen doen.'

Maar wie zorgt er in dat proces voor de predikant? De Jong: 'De classispredikant kan dat niet, want die is altijd partij, als lid van het dagelijks bestuur van de classis.' Ooit kende de PKN de 'werkbegeleiding' van predikanten, maar die heeft de synode een jaar of tien geleden wegbezuinigd. 'Daar heeft de PKN echt een steek laten vallen. Zoals het nu gaat is het onverantwoord.'

Tegenover de gemeente

Volgens De Jong heeft de synode recent bij de aanvaarding van de nieuwe ambtsvisie nóg een besluit genomen dat negatief kan uitpakken voor de positie van de predikant. 'Want daarin staat het predikantsambt tegenover de gemeente-ambten (lees: ouderling, diaken, kerkrentmeester). Waar de predikant voorheen, van origine kon rekenen op medebroeders en zusters, staat hij nu alleen. Al is dat besef nog niet helemaal ingedaald.'

Als er meer wordt geïnvesteerd in het beroepingswerk, kan dat problemen als losmaking

voorkomen, zegt Verwijs in het afsluitende panelgesprek. 'We kunnen gemeenteleden toerusting voor dit specifieke werk, om 'mismatches' te voorkomen.'

Niet alleen gemeenteleden, ook predikanten zouden gebaat zijn bij een cursus beroepingswerk, reageert De Jong, 'waarin ze leren doorvragen, om een beter zicht te krijgen op wat er in de gemeente speelt.'

Advertentie

